

TÜRKİYE'DE TIP EĞİTİMİ ANABİLİM DALLARININ GELİŞİMİ VE GELECEĞİ

Demet KOÇ* Levent ALTINTAŞ**

Öz: Tıp eğitimi, hekimlerin yetkinliklerini artırmak ve sağlık hizmetlerinin kalitesini iyileştirmek amacıyla sürekli güncellenmesi gereken bir disiplindir. Türkiye'de, 1950'lerden itibaren başlayan tıp eğitimi alanındaki çalışmalar, 1977'de ilk Tıp Eğitimi Araştırma Enstitüsü'nün kurulmasıyla kurumsal bir yapıya kavuşmuş, sonraki yıllarda üniversitelerde Anabilim Dalları olarak gelişmiştir. Bu anabilim dalları, mezuniyet öncesi ve sonrası tıp eğitimi, eğitici eğitimi, akreditasyon ve eğitim programlarının geliştirilmesi gibi birçok alanda faaliyet göstermektedir. Tıp eğitimine yönelik yüksek lisans ve doktora programları, nitelikli akademisyenler yetiştirerek bu alandaki bilgi birikimini artırmayı hedeflemektedir. Tıp eğitimi yüksek lisans ve doktora programlarının güçlendirilmesi, eğitim kalitesinin artırılması ve modern eğitim araçlarının kullanımı, Türkiye'nin sağlık sisteminin sürdürülebilirliği açısından hayati bir öneme sahiptir. Bu derleme, Türkiye'deki Tıp Eğitimi Anabilim Dallarının ve bu alandaki yüksek lisans ve doktora programlarının tarihsel gelişimini, mevcut durumunu, işlevlerini ve karşılaştığı zorlukları incelemektedir.

Anahtar sözcükler: Tıp Eğitimi, Tıp Eğitimi Anabilim Dalların, Tıp Eğitimi Yüksek Lisans ve Doktora Programları

Development and Future of Medical Education Departments in Turkey

Abstract: Medical education is a discipline that needs to be constantly updated in order to expand the competencies of physicians and improve the quality of health services. In Türkiye, medical education efforts began in the 1950s and were institutionalized with the establishment of the first Medical Education Research Institute in 1977, which later developed into departments within universities. These departments are active in various areas, including undergraduate and graduate medical education, faculty training, accreditation and curriculum development. Master's and doctoral programs in medical education aim to train qualified academics and expand the knowledge base in the field. Strengthening these programs, improving the quality of education and using modern educational tools are crucial for the sustainability of the Türkiye's healthcare system. This review examines the historical development, current status, functions, and challenges of medical education departments and postgraduate programs in Türkiye.

Key words: Medical Education, Departments of Medical Education, Master's and Doctorate Programs in Medical Education

Giriş:

Tıp eğitimi, bireylerin sağlık alanında eğitimli ve uzman profesyoneller olarak yetişmelerini sağlayan ve sürekli gelişim gösteren dinamik bir süreçtir. Sağlık hizmetleri alanındaki hızlı dönüşümler, toplumsal taleplerin artması ve bilimsel ilerlemenin etkisi, tıp eğitiminde farklılaşmayı ve uzmanlaşmayı zorunlu hale getirmiştir (Frenk ve ark., 2010). Bu süreç, toplumun sağlık ihtiyaçlarına cevap verebilecek yetkin hekimlerin yetiştirilmesi amacını gütmekte ve bu ihtiyaç doğrultusunda tıp fakültelerinin eğitim müfredatlarının da sürekli olarak gözden geçirilip güncellenmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Eğitimdeki yenilikler ve pedagojik yaklaşımlardaki değişim, tıp eğitimi ana bilim dallarının rolünü ve önemini artırmaktadır. Aynı zamanda, sağlık profesyonellerine yönelik eğitimlerde kalite güvencesi sağlamak, akreditasyon süreçleri ve akademik

standartların yükseltilmesi de önemli bir konu haline gelmiştir (Frank ve ark., 2020). Nitelikli eğitim kadrolarının ve eğitim programlarının geliştirilmesi, yalnızca bireylerin kişisel gelişimi için değil, sağlık sisteminin genel verimliliği ve sürdürülebilirliği açısından da kritik bir öneme sahiptir. Bu nedenle, tıp eğitimi sürecinde kaliteyi sağlamak için atılan her adım hayati bir değer taşımaktadır.

Türkiye'de tıp eğitimi ana bilim dallarının tarihsel gelişimi, tıp fakültelerinin güçlenmesine katkıda bulunmuş ve nitelikli hekim yetiştirme çabalarını desteklemiştir. Bu alanda açılan yüksek lisans ve doktora programları, tıp eğitiminin akademik boyutunu güçlendirerek, kanıta dayalı eğitim sağlamaya ve eğitimci kadroların yetişmesine olanak tanımaktadır. Bu derleme, Türkiye'deki tıp eğitimi ana bilim dallarının geçmişten günümüze gelişimini,

*Dr., Acıbadem Üniversitesi Tıp Fakültesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü (ORCID No: 0000-0003-4109-6793)

**Prof., Dr., Acıbadem Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıp Eğitimi Anabilim Dalı (ORCID: 0000-0002-4950-6956)

Geliş Tarihi / Received : 04.12.2024

Kabul Tarihi / Accepted : 16.01.2025

sahip oldukları yetkinlik ve işlevlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, mevcut kaynaklar, karşılaşılan zorluklar ve geleceğe yönelik öngörüler de bu kapsamda ele alınacaktır.

Türkiye’de Tıp Eğitimi Ana Bilim Dallarının Kuruluşu

Türkiye’de tıp eğitimi ana bilim dallarının kuruluş süreci, 20. yüzyılın ikinci yarısında başlamıştır ve bu süreç, tıp eğitiminin modernizasyonu ve standardizasyonunu amaçlamıştır (**Uysal, 2019**). Tıp eğitimi ana bilim dallarının oluşumuna, tıp eğitiminin akademik bir disiplin olarak ele alınmaya başlanması ve bu alandaki araştırmaların artması büyük etki yapmıştır. Özellikle Batı ülkelerindeki tıp eğitimi modellerinin incelenmesi, Türkiye’de benzer bir yapılanmanın gerekliliğini ortaya koymuştur. 1950’lerden itibaren tıp fakültelerinde eğitimle ilgili dersler ve araştırmalar artmış, bu da ana bilim dallarının kurulmasına zemin hazırlamıştır (**Turan, 2016**).

İstanbul Tıp Fakültesi’nde 21 Nisan 1977 tarihinde kurulan Tıp Eğitimi Araştırma Enstitüsü, Türkiye’deki tıp fakülteleri içinde tıp eğitimi alanında çalışmalar yapan ilk özel birim olmuştur (**Solakoğlu ve Darendeliler, 2013**). Dönemin dekanı Prof. Dr. Güngör Ertem’in girişimiyle kurulan enstitünün çalışma esaslarını belirleyen yönetmelikte kurumun amaçları Solakoğlu (2013) tarafından şöyle sıralanmıştır:

“a. Yurt koşulları ve sağlık sorunlarımızın öncelikleri göz önüne alınarak yetiştirilmesi hedeflenen” hekimin” niteliklerini saptamak, bu amaç doğrultusunda tıp eğitiminin etkinliğini artıracak ilkeler belirlemek, yöntemler geliştirmek

b. Yurdumuzda ve yabancı ülkelerde uygulanmakta olan tıp eğitimi yöntemlerini inceleyip değerlendirmek, tıp öğretim ve eğitiminin geliştirilmesine ilişkin sorunları incelemek, çözümler araştırmak ve yararlı bulunduğu değişiklikler hakkında öneriler hazırlamak,

c. Öğrencilerin araştırma ve öğrenme isteklerini uyarıp güçlendiren, onlara bilimsel gelişmeleri izleyip kendini yenileyebilme yeteneği kazandıran eğitim yöntemleri geliştirmek,

d. Bir eğitim kurumu olarak tıp fakültesinin işleyişini izlemek, başarı oranlarını ve başarısızlık nedenlerini araştırmak, her akademik yıla ait bulgularını ve gerekli gördüğü önlemleri Fakülte Kuruluna sunmak,

e. Tıp eğitimi ile ilgili konularda ulusal ve uluslararası nitelikte kurs, seminer, konferans, kongre ve her türlü bilimsel toplantılar düzenlemek, bu tür çalışma ve toplantılara katılmak, bunlarla ilgili olarak Türkiye ve yabancı ülkelerdeki kurumlarla işbirliği yapmak,

f. Öğretim üyesi adaylarının iyi öğreticiler olarak yetiştirmesini sağlayacak programlar hazırlayıp uygulamak

g. Tıp eğitimi yöntemleri konusunda verim ve etkinliği artırmak amacıyla uygulayıcılar için “öğretici eğitimi” programları hazırlayıp uygulamak,

h. Tıpta uzmanlık çalışmalarıyla ilgili yeni düzenleme gereksinimlerini araştırmak, bunlarla ilgili olarak tıp fakültesinin Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına ulaştıracağı mütalaalar ve öneriler hazırlamak

i. Mezuniyet sonrası sürekli eğitim konusunda gerek Fakülte içinde, gerek yurt düzeyinde çalışmalar yapmak

j. Bu amaçlar doğrultusunda yayınlar yapmak.” (s.24).

İstanbul Tıp Fakültesi’nde kurulan Tıp Eğitimi Araştırma Enstitüsü, 1982 yılında Tıp Eğitimi Araştırma ve Uygulama Merkezi adını almıştır (**Darendeliler, 2016**).

12-15 Kasım 1988 yılında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi tarafından düzenlenen ilk Ulusal Tıp Eğitimi Kongresi ile eğitim alanındaki çalışmalar hızlanmıştı (**Kemahlı, 2016**). Kongrede Türk tıp eğitimi, fakültelerin öğrenci kapasiteleri, hekim gereksinimi, eğitim ve ölçme değerlendirme yöntemleri tartışılmış ve kongre sonunda yayınlanan bildiri Türk tıp eğitimi için bir dönüm noktası olmuştur. Bildiride tıp fakültelerinde tıp eğitimi birimlerinin kurulması önerilmiş ve 1999 yılında Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi’nde resmi olarak ilk Tıp Eğitimi Ana Bilim Dalı açılmıştır (**Başer ve Şahin, 2017**).

Sonrasında Dokuz Eylül, Ankara ve Hacettepe Üniversiteleri Tıp Fakültelerinde kurulan tıp eğitimi ana bilim dalları, tıp eğitiminin niteliğini artırmak ve tıp öğrencilerinin eğitiminde yenilikçi yöntemler geliştirmeyi hedeflemiştir. Bu ana bilim dalları, eğitim programlarının geliştirilmesi, öğretim üyelerinin eğitimi ve tıp öğrencilerinin değerlendirilmesi gibi konularda uzmanlaşmış akademik birimler olarak faaliyet göstermeye başlamıştır.

Tıp eğitimi ana bilim dalına ilk profesör kadrosu, 2002 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi’nde açılmış ve Berna Musal profesör olarak atanmıştır. Halil İbrahim Durak ve Melih Elçin 2008 yılında ilk tıp eğitimi doçenti unvanı alan akademisyenlerdir (**Elçin ve Musal, 2023**) (**Şekil 1**).

Şekil 1. Tıp Eğitimi İlk Doçentlik Sınavı, 2008 (Adaylar: Halil İbrahim Durak, Melih Elçin. Jüri Üyeleri: İskender Sayek, Berna Musal, Sabri Kemahlı, Gülşen Kandiloğlu, Ayşen Bulut
Kaynak: Elçin ve Musal, 2023

Tıp eğitimi ana bilim dalları, kurumsallaşma ve gelişme süreçleri çerçevesinde "Kış Okulları" düzenlemeye başlamışlardır (**Tıp Eğitimciler için Ulusal Yetkinlikler Çerçevesi, 2010**). Birlikte öğrenerek gelişme ve paylaşma amacı taşıyan bu kış okullarının ilki 21-23 Mart 2008 tarihlerinde Antalya'da Akdeniz Üniversitesi'nde gerçekleştirilmiştir. Tıp Eğitimciler için Ulusal Yetkinlikler Çerçevesi, 2010'da, bu toplantının sonuç bildirgesinde yer alan tıp eğitimi ana bilim dallarının ana işlevleri şu şekilde yazılmıştır:

1. Akademik bir disiplin olarak Tıp Eğitimi Anabilim Dallarının amacı, toplumumuzun gereksinimlerine uygun, nitelikli bir sağlık hizmeti alabilmesini sağlamaktır. Bu amaç doğrultusunda Tıp Eğitimi Anabilim Dalları, tıp eğitiminin mezuniyet öncesi, mezuniyet sonrası ve sürekli mesleki gelişimden oluşan tüm evrelerinin, yerel özellikler, evrensel doğrular ve çağdaş ilkeler çerçevesinde yapılabilmesi için, gereken eğitim, araştırma, koordinasyon, danışmanlık hizmetlerini sunmayı ve bu hizmetlerin gerektirdiği akademik alan, kadro ve altyapı olanaklarını oluşturmayı ve geliştirmeyi kendilerine hedef edinmiştir.

2. Tıp fakültelerinde Temel Tıp Bilimleri Bölümü altında yer alan Tıp Eğitimi Anabilim Dalları, bu amaçlarına yönelik olarak aşağıda sıralanan alanlardaki işlevleri ana görev edinmiştir:

a. Tıp eğitiminde yeni eğitim-öğretim yöntemlerinin izlenmesi, geliştirilmesi, kullanılması ve yaygınlaştırılması.

b. Mezuniyet öncesi ve sonrası eğitim programlarının geliştirilmesi.

c. Merkezi, öğrenci ve program değerlendirme etkinliklerinin planlanması ve yürütülmesi.

d. Tıp fakültelerinde eğitimle ilgili her düzeydeki kurul ve komisyonda aktif görev alarak çalışmalara bilgi ve danışmanlık desteğinin sağlanması.

e. Tıp eğitimi alanında projeler ve araştırmalar planlayarak, araştırma sonuçlarının sunulması, uygulanması ve yayınlanması.

f. Eğitici gelişimi/eğitimi kursu ve programlarının geliştirilmesi, uygulanması ve sonuçlarının değerlendirilmesi.

g. Tıp eğitimi alanında sertifika, yüksek lisans ve doktora programlarının geliştirilmesi, uygulanması ve değerlendirilmesi.

h. Tıp eğitimi ile ilgili tüm paydaşlara eğitim öğretim danışmanlığının sunulması.

3. Tıp Eğitimi Anabilim Dalları bu işlevlerini fakülte yönetimi, eğitim kurulları ve diğer anabilim dalları ile tam bir işbirliği içinde yürütmelidir.

4. Ülkemizde yapılanma/gelişme döneminde olan tüm Tıp Eğitimi Anabilim Dalları, hizmet verdiği kurumda, amaçları doğrultusunda en verimli çalışabileceği donanım, altyapı ve insan gücü ile yönetim ve kurumsal politika değişikliklerinden en az etkileneyeceği, uzun vadede kendi hizmet ve eğitim alanlarını açıkça tanımlamış, tam zamanlı akademik kadroları olan "bir Anabilim Dalı" olmayı hedeflemelidir. " (s 15-16).

Kış okullarının ikincisi 2-3 Aralık 2008 yılında İzmir'de yapılmış ve Ulusal Yetkinlikler Çerçevesini belirleme çalışmaları başlatılmıştır. Ancak Yüksek Öğretim Kurulu 22 Aralık 2008'de tıp fakültelerinin bünyelerinde bulunan tıp eğitimi ana bilim dallarının kapatılması, sağlık bilimleri enstitüsü bünyesinde tıp eğitimi ana bilim dalı kurulması; tıp eğitimi ve bilişimi ana bilim dalının birlikte kurulduğu tıp fakültelerinden biyoistatistik ana bilim dalı bulunanlarda biyoistatistik ve tıp bilişimi ana bilim dallarının birleştirilmesi kararını almıştır. Tıp eğitimi ana bilim dallarının kapatılma kararı ile yetkinliklerin belirlenmesi süreci bitirilememiştir. Ancak Danıştay 8. Dairesi 25.05.2009' da yürütmeyi durdurma kararı almıştır (**Türk Tabipler Birliği web sayfası, 2024**). Bu karar ile çalışmalar yeniden başlatılmış ve kış okullarının üçüncüsü 2-4 Nisan 2010'da İstanbul'da Yeditepe Üniversitesi ev sahipliğinde yapılmıştır.

Tablo 1. Tıp Eğitimi Kış Okulları

İsim	Yer	Yıl
Kış Okulu-1	Antalya	21-23 Mart 2008
Kış Okulu-2	İzmir	2-3 Aralık 2008
Kış Okulu-3	İstanbul	2-4 Nisan 2010
Kış Okulu-4	Kocaeli	3-6 Şubat 2011
Kış Okulu-5	Adana	1-5 Şubat 2012
Kış Okulu-6	Antalya	30 Ocak-2 Şubat 2013
Kış Okulu-7	Urla	5-8 Şubat 2014
Kış Okulu-8	Kocaeli	28-30 Ocak 2015

On altı tıp fakültesinden tam zamanlı olarak çalışan 37 tıp eğitimcisi ile "Tıp Eğitiminin Yıldız Çiçeği" olarak adlandırılan yetkinliklerin tanımlanması bitirilmiştir (**Tıp Eğitimciler için Ulusal Yetkinlikler Çerçevesi, 2010**). 2015 yılına kadar düzenlenen sekiz kış okulu, tıp eğitimi alanında çalışan akademisyenlerin bilgi ve deneyimlerini paylaşmalarına ve eğitimde yenilikçi yaklaşımlar geliştirmelerine zemin hazırlamıştır. Kış okullarının en önemli etkilerinden biri, eğitim standartlarının yükseltilmesi ve tıp eğitimi anabilim dallarının kurumsal yapılarına katkıda bulunmasıdır. Özellikle mezuniyet öncesi ve sonrası eğitim programlarının geliştirilmesi, eğitici eğitimlerinin yaygınlaştırılması ve ulusal yetkinlikler çerçevesinin oluşturulması bu toplantılar sayesinde mümkün olmuştur. Ayrıca, kış okulları aracılığıyla akademisyenler arasında güçlü işbirlikleri kurulmuş ve tıp eğitiminin kalitesini artırmaya yönelik ortak projeler hayata geçirilmiştir (Tablo-1).

Tıp eğitiminin geliştirilmesi çalışmaları kapsamında 1999 yılında Tıp Eğitimi Geliştirme Derneği (TEGED) kurulmuştur. Dernek ulusal tıp eğitimi kongreleri/sempozyumları düzenlemeye başlamıştır (**Tıp Eğitimi Geliştirme Derneği web sayfası, 2024**). Bu toplantılar Türkiye'de tıp eğitimi alanındaki gelişmelerin tartışıldığı ve yeni yaklaşımların şekillendiği önemli platformlardır. 2020 yılına kadar bir yıl kongre, bir yıl sempozyum olarak seyreden toplantılar, 2020 yılından sonra sadece kongre olacak şekilde düzenlenmeye başlamıştır (Tablo-2).

"Tıp Eğitimi Dünyası" Dergisi TEGED'in resmi dergisidir. 2000 yılında İstanbul Tıp Fakültesi'nde yayına başlamıştır (**Darendeliler, 2016**). Kasım 2005 te yayın hakları 21. sayıdan itibaren TEGED'e devredilmiştir.

Günümüzde tıp programları, Yükseköğretim Kurulu tarafından eğitim ve öğretime başlanması ve sürdürülebilmesi için asgari koşulları belirlenen programlar içerisinde yer almaktadır (**Yükseköğretim Kurulu web sayfası, 2024**). Bu asgari koşullara göre tıp eğitimi ana bilim dallarının tıp programlarında eğitime başlanması ve eğitimin sürdürülmesi için gerekli olan asgari öğretim üyesi sayısı birdir. Fakültelerde tıp eğitimi ana bilim dalları, "Tıp Eğitimi" veya "Tıp Eğitimi ve Bilişimi" isimleri altında Temel Tıp Bilimleri alanında faaliyet göstermektedir.

Türkiye'de Tıp Eğitimcilerinin Yetkinlikleri:

Tıp eğitimcilerinin yetkinlikleri ulusal yetkinlikler yıldız çiçeği olarak kış okullarının üçüncüsünde tanımlanmıştır. Yıldız çiçeği, Starflower (*Trientalis borealis*), Kuzey Amerika'da ve Kanada'da yetişmekte ve doğada nadir bir özellik olan 7 yaprağı bulunmaktadır. Ortaya çıkışı çok yavaş fakat uzun yıllar sonra koloni oluşturacak bir yayılım gösterme özelliğine sahip olması nedeni ile yetkinlikler bu çiçek ile özdeşleştirilmiştir (**Tıp Eğitimciler için Ulusal Yetkinlikler Çerçevesi, 2010**). Tıp eğitimcilerinin ulusal yetkinlikler yıldız çiçeğinin merkezinde alan uzmanlığı bulunmaktadır. Alan uzmanının yetkinlikleri Tıp eğitimciler için Ulusal Yetkinlikler Çerçevesi, 2010'da şu şekilde tanımlanmıştır:

- Tıp eğitimine bilimsel temel oluşturan bilim alanlarının bilgilerini, disiplinler arası bir bakış açısı ile sentez edip farklı eğitim etkinliklerinde uygulayabilme.*
- Öğrenenin gereksinimi ve öğrenme konusunun doğası üzerinden eğitim ile ilgili uygun eğitici rolünü (*aktarma, yönlendirme, yetiştiricilik gibi*) seçip etkili şekilde kullanabilme.

Tablo 2. Ulusal Tıp Eğitimi Kongre ve Sempozyumları

İsim	Yer	Yıl
I. Ulusal Tıp Eğitimi Kongresi	Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi	12-15 Kasım 1988
II. Ulusal Tıp Eğitimi Kongresi	İzmir, Ege ve Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakülteleri	24-28 Nisan 2001
Eğitim Programı Geliştirme Sempozyumu	İzmir	29 Mayıs- 1 Haziran 2002
III. Ulusal Tıp Eğitimi Kongresi	Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi	12-16 Nisan 2004
Program Değerlendirme Sempozyumu	Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi	26-28 Mayıs 2005
IV. Ulusal Tıp Eğitimi Kongresi	Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi	2-5 Mayıs 2006
Mezuniyet Sonrası Tıp Eğitimi Sempozyumu	Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi	4-5 Mayıs 2007
V. Ulusal Tıp Eğitimi Kongresi	Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi	6-9 Mayıs 2008
Tıp Eğitiminde Akreditasyon ve Program Değerlendirme Sempozyumu	Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi	4-5 Haziran 2009
VI. Ulusal Tıp Eğitimi Kongresi	Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi	2-5 Haziran 2010
Topluma Dayalı Tıp Eğitimi ve Eğitim Araştırmaları Sempozyumu	Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi	5-7 Mayıs 2011
VII. Ulusal Tıp Eğitimi Kongresi	Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi	2-5 Mayıs 2012
Mezuniyet Sonrası Tıp Eğitimi Sempozyumu	Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi	2-3 Mayıs 2013
VIII. Ulusal Tıp Eğitimi Kongresi	Yeditepe Üniversitesi Tıp Fakültesi	7-9 Mayıs 2014
Tıp Eğitiminde Teknoloji Kullanımı Sempozyumu	Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi	6-8 Mayıs 2015
IX. Ulusal Tıp Eğitimi Kongresi	Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi	21-23 Mart 2016
Tıp Eğitiminde Ölçme Değerlendirme Sempozyumu	Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi	15-17 Mart 2017
X. Ulusal Tıp Eğitimi Kongresi	Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi	9-12 Mayıs 2018
"Klinikte Tıp Eğitimi" Sempozyumu	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi	10-12 Nisan 2019
XI. Ulusal Tıp Eğitimi Kongresi (çevrim içi)	Acıbadem Üniversitesi Tıp Fakültesi	12-14 Ekim 2020
XII. Ulusal Tıp Eğitimi Kongresi	Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi	19-22 Mayıs 2022
XIII. Ulusal Tıp Eğitimi Kongresi	Ankara Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi	16-18 Kasım 2023
XIV. Ulusal Tıp Eğitimi Kongresi	Bursa Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi	31 Ekim-3 Kasım 2024

- c) Toplumun ve öğrenenin gereksinimleri, konu alanının gereklilikleri üzerinden, amaç- hedef, eğitim yöntemi ve değerlendirme boyutları birbirini destekleyen yeni eğitim programı tasarlayabilme ve mevcut programları güncelleyebilme.
- d) Tıp Eğitimcileri İçin Ulusal Yetkinlikler Çerçevesi ile tarif edilen bütün rollerini bir arada kullanarak alan ile ilgili konularda etkin, etik ve öğrenme merkezli nitelikli danışma sunabilme.
- e) Alan bilgisinin ve uygulamalarının geliştirilmesi için diğer disiplinler ile işbirlikli çalışmalar yürütebilme.
- f) Eğitimde bağlam, girdi, süreç ve sonuçlar ile ilgili uygun ölçme değerlendirme yöntemleri seçip etkin biçimde uygulayabilme.
- g) Öğrenme, öğretme ve eğitim ile ilgili kuramsal bilgi ve becerilerini sürekli gözden geçirerek güncel tutabilme.
- h) Eğitim bilimlerinde ve toplumun ihtiyaçlarında ortaya çıkan değişimlere bağlı olarak öğrenme aktivitelerinde ve eğitim programında değişiklikleri planlayarak ve uygulayarak öncülük edebilme." (s:6)

Alan uzmanı ekseninde 7 yetkinlik daha bulunmaktadır. Bunlar;

1. Profesyonel
2. Savunucu
3. Ekip üyesi
4. Danışman
5. Yönetici-lider
6. Bilim insanı
7. İletişimcidir

Türkiye’de Tıp Eğitimi Lisansüstü Programları:

Türkiye’de tıp eğitimi anabilim dallarının kuruluşu, sağlık hizmetlerinin kalitesini artırmak ve nitelikli hekimler yetiştirmek açısından büyük önem taşımaktadır. Yeni açılan tıp fakültelerinde, YÖK tarafından tıp eğitimi anabilim dalının bulunması ve bu bölümde en az bir öğretim üyesinin görev yapması şartı, alan uzmanlarına olan ihtiyacı daha da artırmıştır. Tıp eğitiminin akademik yönünü güçlendirmek ve eğitimde kaliteyi artırmak amacıyla tıp eğitiminde lisansüstü programlar açılmaya başlamıştır. Bu programlar, tıp eğitiminin akademik boyutunu güçlendiren, bilimsel araştırmalara katkıda bulunan ve eğitici kadroların yetiştirilmesine olanak tanıyan eğitim süreçleridir.

Tablo 3. Türkiye’de Tıp Eğitimi yüksek lisans programı olan üniversiteler ve özellikleri

Üniversite Adı	Enstitü Adı	Program Adı	Anabilim Dalı	Tezli/ Tezsiz	Süre (Yıl)	Program Dili	Program Başlangıç Yılı
Acıbadem Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	Tıp Eğitimi	Tıp Eğitimi	Tezli	2	İngilizce	2023
Akdeniz Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	Tıp Eğitimi	Tıp Eğitimi	Tezli	2	Türkçe	2007
		Tıp Bilişimi	Tıp Eğitimi	Tezli	2	Türkçe	2007
Ankara Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	Tıp Eğitimi	Tıp Eğitimi ve Bilişimi	Tezli	2	Türkçe	2004
Dokuz Eylül Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	Tıp Eğitimi	Tıp Eğitimi	Tezli	2	Türkçe	2008
Ege Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	Tıp Eğitimi	Tıp Eğitimi	Tezsiz	2	Türkçe	2016
Hacettepe Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	Tıp Eğitimi	Tıp Eğitimi	Tezli	2	Türkçe	2004
Mersin Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	Tıp Eğitimi	Tıp Eğitimi	Tezli	2	Türkçe	2022

Tıp Eğitimi Yüksek Lisans Programları

Türkiye’de tıp eğitimi yüksek lisans programları, Sağlık Bilimleri Enstitülerinin altında tıp eğitimi ana bilim dallarınca sunulmaktadır. Programlar, iki yıl süren, çoğunlukla tezli, teorik dersleri içeren bir yapıya sahiptir. İlk tıp eğitimi yüksek lisans programı 2004 yılında Ankara Üniversitesi’nde açılmıştır (Elçin ve Musal, 2023). Türkiye’de Tıp Eğitimi yüksek lisans programı olan üniversiteler ve özellikleri Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tıp Eğitimi Doktora Programları

Türkiye’de tıp eğitimi doktora programları, Sağlık Bilimleri Enstitülerinin altında tıp eğitimi ana bilim dallarınca sunulmaktadır. Doktora öğrencileri, tıp eğitiminde yenilikçi yöntemler geliştirme, öğretim tekniklerinin iyileştirilmesi ve öğrenci performanslarının daha iyi değerlendirilmesi gibi alanlarda derinlemesine çalışır. Ayrıca doktora sürecinde araştırma yapma, uluslararası bilimsel makaleler yayınlama ve tıp eğitimine yönelik projeler yürütme gibi faaliyetlerde bulunurlar. Programlar, dört yıl süren, tezli, teorik dersleri içeren bir yapıya sahiptir (Tablo 4).

Türkiye’de Tıp Eğitimi Lisansüstü Programlarının Karşılaştığı Zorluklar:

Türkiye’de tıp eğitimi ana bilim dallarındaki yüksek lisans ve doktora programları, sağlık eğitimi alanında ileri düzey akademik ve bilimsel çalışmaların sürdürülebilmesi için kritik bir rol oynamaktadır. Ancak, bu programlar çeşitli yapısal ve uygulamaya yönelik zorluklarla karşı karşıya olup, bu durum programların etkinliğini ve gelişimini sınırlamaktadır. Bu kısıtlamaların aşılması, ülkemizdeki sağlık eğitiminin niteliğini artırmak ve gelecekteki eğitimci ihtiyacını karşılamak adına kritik bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tıp eğitimi lisansüstü programlarının beklentilere yanıt verebilmesi için, iyi tasarlanmış bir müfredata ve bu programları yürütebilecek yeterli sayıda, nitelikli akademisyene ihtiyaç duyulmaktadır. Bununla birlikte, eğitim kurumlarının altyapı olanaklarının da yeterli düzeyde olması, programların başarısı için vazgeçilmez bir unsurdur. Ancak, Türkiye’de bu asgari gereksinimleri karşılayabilecek fakültelerin sayısının yetersizliği, nitelikli tıp eğitimcisi

Tablo 4. Türkiye’de Tıp Eğitimi doktora programı olan üniversiteler ve özellikleri

Üniversite Adı	Enstitü Adı	Program Adı	Anabilim Dalı	Süre (Yıl)	Program Dili	ORPHEUS Üyeliği	Program Başlangıç Yılı
Acıbadem Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	Tıp Eğitimi	Tıp Eğitimi	4	İngilizce	VAR	2022-2023
Akdeniz Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	Tıp Eğitimi	Tıp Eğitimi	4	Türkçe	YOK	2017
		Tıp Bilişimi	Tıp Eğitimi	4	Türkçe	VAR	2017
Dicle Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	Tıp Eğitimi	Tıp Eğitimi	4	Türkçe	YOK	2013-2014
Dokuz Eylül Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	Tıp Eğitimi	Tıp Eğitimi	4	Türkçe	VAR	2009
Ege Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	Tıp Eğitimi	Tıp Eğitimi	4	Türkçe	VAR	2005
Gazi Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	Tıp Eğitimi ve Bilişimi	Tıp Eğitimi	4	Türkçe	VAR	2017
Hacettepe Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	Tıp Eğitimi	Tıp Eğitimi	4	Türkçe	VAR	2015-2016
Marmara Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	Tıp Eğitimi	Tıp Eğitimi	4	Türkçe	VAR	2008-2009
Mersin Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	Tıp Eğitimi	Tıp Eğitimi	4	Türkçe	YOK	2022-2023

yetiştirilmesini güçleştirmekte ve akademisyenlerin üzerindeki iş yükünü artırmaktadır. Bu durum, hem eğitim hem de araştırma süreçlerine ayrılacak zamanı kısıtlayarak genel akademik verimliliği olumsuz etkilemektedir. Bu zorluklara rağmen, geçmişten gelen iş birliği kültürü sayesinde tıp eğitimi ana bilim dalları ve akademisyenleri, hem kendi aralarında hem de farklı kurumlar arasında güçlü bir dayanışma sergilemektedir. Lisansüstü tıp eğitimi programı bulunan anabilim dallarının büyük bir kısmı, bu düzeydeki çalışmalarda da birbirini desteklemektedir. Ancak, bu destek faaliyetleri içerisinde yer almayan ve gerekli yeterlilikleri karşılamadan açılan programlar, sınırlı yetkinliğe sahip mezunlar yetiştirme riski taşımaktadır. Bu durum sağlık eğitiminde kalite düşüşüne ve eğitimci açığının derinleşmesine yol açabilir. Bu nedenle, tıp eğitimi programlarının açılması ve sürdürülebilirliği konusunda titiz bir planlama yapılması gereklidir. İlgili alan dernekleri ve anabilim dallarının iş birliğiyle yapılacak öz değerlendirme süreçleri, mevcut programların niteliğini artırmak ve yeni açılacak programlar için standartlar belirlemek açısından önem arz etmektedir.

Tıp eğitimi yüksek lisans programlarının bir diğer önemli boyutu, eğitim sürecini desteklemek için yeterli araştırma altyapısının ve olanaklarının sağlanmasıdır. Ancak, birçok üniversitede araştırma projelerini destekleyecek maddi kaynaklar sınırlıdır. Araştırmalar genellikle devlet fonları veya özel desteklere dayanmaktadır, ancak bu desteklerdeki kısıtlılık projelerin kapsamını daraltmakta ve uluslararası düzeyde rekabetçi projelerin geliştirilmesini zorlaştırmaktadır. Ek olarak, modern laboratuvarlar, simülasyon merkezleri ve eğitim teknolojilerinin eksikliği, hem araştırmaların hem de öğrenci deneyiminin niteliğini düşürmektedir. Bu eksikliklerin giderilmesi, öğrencilerin yenilikçi ve multidisipliner projeler geliştirme fırsatını artıracaktır. Ayrıca, uluslararası iş birliklerinin teşvik edilmesi, öğrencilere ve akademisyenlere küresel ölçekte bilimsel etkileşim olanağı sunacaktır.

Tüm bu yapısal ve kurumsal sorunların yanı sıra, tıp eğitimi yüksek lisans ve doktora programlarının kariyer olanakları açısından karşı karşıya olduğu zorluklar da dikkat çekicidir. Bu programlar, diğer tıp dallarına kıyasla görece yeni olup, akademik ve mesleki getirileri henüz tam anlamıyla belirginleşmemiştir. Kariyer imkanlarının sınırlılığı ve bu alanın sunduğu maddi ödüllerin yetersizliği, birçok öğren-

ciyi daha yüksek gelir fırsatları sunan klinik uzmanlık alanlarına yönlendirmektedir. Bu durum, tıp eğitimi alanında uzmanlaşmayı daha az cazip hale getirmekte ve programlara olan ilgiyi azaltmaktadır.

Tıp eğitimi alanında doktora yapmış kişilerin akademik kariyerlerinde desteklenmesi, bu alandaki gelişimi sürdürülebilir kılmak adına büyük önem taşımaktadır. Lisansüstü programların saygınlığını artırmak için, uzmanlaşan eğitimcilerle daha geniş kariyer olanakları sunulmalı, finansal teşvikler cazip hale getirilmelidir. Ayrıca, akademik ve araştırma imkanlarının artırılması, hem programlara olan ilgiyi artıracak hem de sağlık eğitiminin genel kalitesine katkı sağlayacaktır.

Sonuç olarak, Türkiye'deki tıp eğitimi yüksek lisans ve doktora programlarının sürdürülebilirliği, nitelikli eğitimci yetiştirme kapasitesi ve sağlık eğitiminin ulusal düzeyde gelişimi için mevcut zorlukların ivedilikle ele alınması gerekmektedir. Eğitim kalitesini artırmaya yönelik stratejik adımlar, bu alanda hem öğrencilerin hem de akademisyenlerin motivasyonunu artıracak ve gelecekteki sağlık eğitiminin standartlarını yükseltecektir.

Gelecek Perspektifleri: Gelişme Olanakları ve Beklentiler:

Tıp eğitimi ana bilim dalları, Türkiye'nin sağlık sisteminin sürdürülebilirliği ve kalitesini artırma hedefleri doğrultusunda kilit bir rol oynamaktadır. Bu ana bilim dalları, sağlık alanındaki tüm profesyonellerin eğitimini olumlu yönde etkileyebilecek potansiyele sahiptir. Multidisipliner ve yenilikçi yaklaşımların benimsenmesi eğitim programlarının zenginleştirilmesini doğrudan destekleyebilir. Dijital teknolojilerin eğitim süreçlerine entegrasyonu, uzaktan eğitim ve simülasyon gibi yenilikçi yöntemlerin kullanımı, öğrencilerin daha etkileşimli ve kapsamlı bir öğrenme deneyimi yaşamalarına olanak tanıyacaktır. Özellikle sağlık teknolojilerinin hızlı gelişimi ile birlikte, eğitim programlarının tıp teknolojileri, veri analitiği ve yapay zeka gibi alanlarla entegre edilmesi gerekmektedir (**Aydınlar ve ark., 2024**). Bu tür güncel yaklaşımlar, geleceğin hekimlerinin dijital becerilere sahip olmalarını sağlayarak sağlık hizmetlerinin niteliğini artıracaktır. Ayrıca, bu alanlara yönelik program geliştirme çalışmaları, öğrencilerin uluslararası düzeyde rekabet edebilir bir eğitim almasını mümkün kılacaktır. Gelecek yıllarda, tıp eğitimi programlarının çağdaş ihtiyaçlara uygun şekilde güncellenmesi, hem öğrencilerin klinik hem de akademik yetkinliklerinin artırılması açısından kritik bir adım olacaktır.

Tıp eğitimi alanının gelişiminde, farklı disiplinlerden gelen öğretim üyelerinin yüksek lisans veya doktora yaparak alana kazandırılması, yeni bakış açıları sunması açısından oldukça değerlidir. Özellikle belirli bir deneyime sahip klinisyenlerin, ikinci kariyer olarak tıp eğitimine yönelmesi, sahip oldukları uygulama bilgisini ve deneyimi akademik yaklaşımlarla birleştirerek alana önemli katkılar sağlayabilir. Bununla birlikte, her eğitim kliniğinde en az bir tıp eğitimi yüksek lisansına sahip öğretim üyesinin bulunmasının teşvik edilmesi, eğitim kalitesini artırmada kritik bir adımdır. Bu tür teşvikler, yalnızca eğitimin niteliğini iyileştirmekle kalmayacak, aynı zamanda tıp eğitimi alanının cazibesini de artıracaktır. Cazibesi artan bu programlar, yeni mezun akademisyen adayları için daha fazla tercih edilen bir seçenek haline gelerek alana olan ilgiyi artırabilir. Bu durum, tıp eğitimi alanındaki yetkin insan kaynağının güçlenmesine olanak tanırken, aynı zamanda genç akademisyenlerin kariyer planlamalarında bu alana yönelmelerini teşvik edecektir.

Uluslararası işbirliklerinin geliştirilmesi, tıp eğitimi alanında bilgi ve deneyim paylaşımını teşvik ederek küresel etkileşimi artıracaktır. Özellikle öğrenci ve akademisyen değişim programlarının yaygınlaştırılması, Türkiye'deki tıp eğitimi ana bilim dallarının uluslararası standartlara ulaşma hedeflerine önemli bir katkı sağlayabilir. Yabancı üniversitelerle kurulacak iş birlikleri sayesinde, öğrenciler ve eğitimciler uluslararası deneyimler kazanabilir, bu da hem eğitim kalitesini hem de araştırma kapasitesini artıracaktır. Ayrıca, bu tür iş birlikleri Türkiye'nin tıp eğitimi alanındaki uluslararası görünürlüğünü artırarak, ülkemizi dünya genelinde rekabetçi bir konuma taşıyabilir.

Sonuç

Tarihsel süreçte önemli bir evrim geçiren Türkiye'deki tıp eğitimi ana bilim dalları, sağlık profesyonellerinin yetiştirilmesinde merkezi bir rol üstlenmiştir. Bu ana bilim dallarının sunduğu yüksek lisans ve doktora programları, akademik bilgi üretimi, bilimsel araştırma kapasitesinin artırılması ve eğitimcilerin yetkinliklerinin geliştirilmesi açısından hayati bir öneme sahiptir. Tıp eğitimi, yalnızca klinik bilgi ve becerilerin aktarımıyla sınırlı kalmamakta, aynı zamanda eğitim bilimleri, değerlendirme yöntemleri ve eğitim teknolojileri gibi disiplinler arası bilgi birikimini de içermektedir.

Bu kapsamda lisansüstü programlar, uzmanlaşma ve akademik yetkinlik kazanılmasına olanak sağlayan kritik bir süreçtir. Türkiye'de bu programların gelişimi, eğitimde kaliteyi artırma ve küresel standartlara uyum sağlama çabalarıyla dikkat çekmektedir. Bu alandaki gelişim, hem ülkenin sağlık sistemine hem de uluslararası bilimsel alanda tanınırlığa katkı sunacak şekilde stratejik planlamalarla desteklenmelidir. Böylece, Türk tıp eğitimi alanında hem ulusal hem de uluslararası düzeyde kalıcı bir etki yaratılabilir.

Kaynaklar

- Aydınlar A., Mavi A., Kütükçü E., Elgün Kırımlı E., Alış D., Akin A., Altıntaş L. (2024).** Awareness And Level Of Digital Literacy Among Students Receiving Health-Based Education. *BMC Medical Education* 24:38, <https://doi.org/10.1186/s12909-024-05025-w>
- Başer A., Şahin H. (2017).** Atatürk'ten Günümüze Tıp Eğitimi. *Tıp Eğitimi Dünyası Dergisi* 16.48:70-83.
- Darendeliler F.F. (2016).** Tıp Eğitimi Dünyası Editörleri Kendi Dönemlerini Anlatıyor-İstanbul Tıp Fakültesi'nde Tıp Eğitimi. *Tıp Eğitimi Dünyası Dergisi*. 45.Özel sayı, 8-9.
- Elçin M. (2010).** Tıp Eğitiminin Tarihçesi. *Hacettepe Tıp Dergisi*. 41:195-202.
- Elçin M., Musal B. (2023).** Tıp Eğitimi Bilimi Tarihçesi, Cumhuriyetin 100.yılında Tıp Dalları Tarihçesi içinde (713-720). Yakıncı C., Tanrıverdi L.H., Erkurt M.A., Altuntaş F., ve Yiğenoğlu, T.N., İstanbul: Kolektif
- Frank, J.R., Taber, S., van Zanten, M., Scheele, F., Blouin, D. (2020).** The Role Of Accreditation In 21st Century Health Professions Education: Report Of An International Consensus Group. *BMC Med Educ* 20 (Suppl 1), 305. <https://doi.org/10.1186/s12909-020-02121-5>
- Frenk J, Chen L, Bhutta ZA, Cohen J, Crisp N, Evans T, Fineberg H, Garcia P, Ke Y, Kelley P, Kistnasamy B, Meleis A, Naylor D, Pablos-Mendez A, Reddy S, Scrimshaw S, Sepulveda J, Serwadda D, Zurayk H. (2010).** Health Professionals For A New Century: Transforming Education To Strengthen Health Systems In An Interdependent World. *Lancet*. Dec 4;376(9756):1923-1958.
- Kemahlı S. (2016).** Türkiye'de Tıp Eğitimi Çalışmaları ve "Tıp Eğitimi Dünyası" Dergisi. *Tıp Eğitimi Dünyası Dergisi*. 45.Özel sayı, 4.
- Solakoğlu ZO, Darendeliler FF.(2013).** İstanbul Tıp Fakültesinde Değişim Süreci: Son Yirmi Yıldan Süzülenler. *Tıp Eğitimi Dünyası Dergisi*, 38(38):23-26.
- Tıp Eğitimciler için Ulusal Yetkinlikler Çerçevesi (2010).** Erişim Tarihi: 6 Kasım 2024, <https://tead-tip.marmara.edu.tr/onemli-linkler>
- Tıp Eğitimi Geliştirme Derneği.** Erişim Tarihi: 6 Kasım 2024, <https://teged.com.tr/sempozyumlar-ve-kongreler/>
- Turan S. (2016).** Geçmişten Geleceğe Türkiye'de Tıp Eğitiminin Gelişimi. *Tıp Eğitimi Dünyası Dergisi*. 45.Özel sayı, 11-14.
- Uysal O.A. (2019).** Tıp Fakültelerinde Tıp Eğitimi Anabilim Dalı İşlevi. *Tıp Fakültesi Klinikleri* 2(1), 1-6.
- Yükseköğretim Kurulu web sayfası.** Erişim Tarihi: 6 Kasım 2024, <https://www.yok.gov.tr/kurumsal/idari-birimler/egitim-ogretim-dairesi/asgari-kosullar>